

хвороб, в яких містяться латинські і грецькі корені, та у назвах зоопаразитів при визначенні їх систематичного положення необхідно дотримуватися «Міжнародного кодексу зоологічних номенк-

латур». Такий підхід підвищить якість викладання наукової інформації, буде відповідати міжнародним правилам і підвищить авторитет гельмінтологічної і паразитологічної літератури.

Список використаної літератури:

1. Абуладзе К.И. Паразитология и инвазионные болезни сельскохозяйственных животных./ К.И. Абуладзе, Н.В.Демидов, А.А.Непоклонов и др.//М.: «Агропромиздат», 1990. – С. 21.
2. Акбаев М.Ш. Паразитология и инвазионные болезни животных./ М.Ш.Акбаев, А.А.Водяное, Н.Е.Косминков и др.// М.: «Колос», 1998.- С. 25– 26.
3. Антипин Д.Н. Паразитология и инвазионные болезни сельскохозяйственных животных./ Д.Н. Антипин, В.С.Ершов, Н.А.Золотарев, В.А.Салаяев// М.: «Сельхозгиз», 1956. – С. 15.
4. Галат В.Ф. Паразитология та інвазійні хвороби тварин./ В.Ф.Галат, А.В.Березовський, М.П.Прус, Н.М.Сорока// К.: «Вища школа», 2003. – С.17.
5. Орлов И.В. Состояние и задачи нозологии гельминтозов животных./ И.В.Орлов// Российский паразитологический журнал, 2009, №1. – С.11-14.
6. Успенский А.В. К вопросу номенклатуры возбудителей гельминтозов и вызываемых ими болезней у животных./ А.В. Успенский, Н.Е. Косминков// Российский паразитологический журнал, 2009, №1. – С.10.
7. Чернуха В.К. Паразитология та інвазійні хвороби сільськогосподарських тварин./ В.К. Чернуха, Ю.Г.Артеменко, В.Ф.Галат та ін.// К.: «Урожай», 1996. – С.17.
8. Шевцов О.О. Ветеринарна паразитологія./ О.О.Шевцов// К.: «Урожай», 1967. – С.19
9. Шульц Р.С. Основы общей гельминтологии. / Р.С. Шульц, Е.В. Гвоздев// Морфология, систематика, филогения гельминтов. Издательство «Наука». – Москва, 1970. – Т. I. – С.80-81.

Проведен аналіз публікацій по формуванню нозології гельмінтозов і других інвазійних болезней. Установлено, що номенклатура інвазійних болезней, названія зоопаразитів, їх наука систематика, которую предложили Скрябин К.И. и Шульц Р.С., приняты XV Международным зоологическим конгрессом и опубликованы в «Международном кодексе зоологической номенклатуры», отвечают международным правилам и обеспечивают повышение авторитета паразитологической литературы.

Performed an analysis of the publications in the formation of the nosology of helminthoses and other parasitic diseases. Found that the data from the range of parasitic diseases, the names of zoo parasites and there scientific taxonomy, which was offered by Skryabin K.I. and Schultz R.S., have been taken on the XV International Zoological Congress, issued in the "International codex of zoological nomenclature" are answered world's rules and provides for their compliance with the authority of the parasitological literature.

Дата надходження в редакцію: 15.01.2013 р.

Рецензент: д.вет.н., професор М. І. Харенко

УДК 619:616.34-008.89

ЗМІШАНИЙ ПЕРЕБІГ ГІСТОМОНОЗУ ТА ГЕТЕРАКІДОЗУ ПТИЦІ

І. С. Дахно, д.вет.н., професор, Сумський НАУ

Г. П. Дахно, к.вет.н., доцент, Сумський НАУ

О. С. Панасенко, к.вет.н., Сумський НАУ

В. І. Рисований, к.вет.н., Сумський НАУ

Встановлено, що при спільному утриманні птиці в приватних господарствах у індиків реєструється гістомоноз як моноінвазія у 87,0 %, а змішана гетеракідозно-гістомонозна – у 61,5% і проявляється катарально-дифтеритичним тифлітом. У 40,0% курей реєструється гетеракідозна інвазія і проявляється катарально-геморагічним тифлітом.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Останнім часом птахівництво в Україні набуває значних змін. Поряд з птахофабриками з'являються господарства незалежно від форми власності з різною технологією утримання домашньої птиці різних видів. Значний відсоток в цій галузі займає індиківництво, так як розведення

індиків дає можливість в короткий термін отримати значну кількість цінного м'яса при мінімальних затратах праці і кормів на одиницю продукції.

Зв'язок проблеми із важливими науковими чи практичними завданнями. Проведені дослідження були складовою частиною Міждержавної науково – технічної програми «Удосконалити

існуючі і розробити нові методи і технології діагностики інвазійних хвороб, лікування тварин і профілактики для отримання продукції і сировини тваринного походження високої санітарної якості та збереження екологічної безпеки» (2010 – 2015 рр.) № державної реєстрації 0110U007847.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Як показав аналіз публікацій розвиток індиківництва особливо в фермерських і присадибних господарствах України суттєво стримують інвазійні хвороби, які набули значного поширення і завдають економічних збитків [1].

За статистичними даними в Україні 92,0 % поголів'я індиків знаходиться в присадибних, приватних та фермерських господарствах. Характерним є те, що індиків користуються вигульними майданчиками та пасовищами, на яких спільно утримується птиця різних вікових груп та може контактувати з іншою домашньою і дикою птицею (гуси, кури, ворони), що призводить до значного поширення інвазійних хвороб [1, 5]. Дослідники виявляли у курей збудників: трематодозів (*Echinostoma revolutum*, *Eshinopararyphium recurvatum*, *Prostogonimys ovatus*, *Prostogonimys cuneatus*); цестодозів (*Raillietina tetragona*, *Raillietina echinobothrida*); нематодозів (*Ascaridia galli*, *Heterakis gallinarum*) та їх різні асоціації – з бактеріями, грибами (ешеріхії, сальмонели, аспергілли), найпростішими (еймерії, гістомонади), кліщами (*Argas persicus*, *Darmanissus gallinae*, *Knemidokoptes mutans*, *Syridophilus bipectinatus*) і комахами (*Melopon gallinae*) [4, 7].

У індиків при патологоанатомічному розтині виявляли 8 видів гельмінтів: *Echinostoma revolutum*, *Raillietina cestocillus*, *Raillietina tetragona*, *Ascaridia galli*, *Ascaridia dissimilis*, *Heterakis gallinarum*, *Capillaria obsignata*. За результатами досліджень 65,0 % індиків було інвазовано гетераками, інтенсивність інвазії становила 25-115 екземплярів [8, 9, 10]. При розтині ворон виявляли 9 видів

паразитів *Mesorchis reinoldi*, *Plagiorchis braunni*, *Prostogonimus ovatus*, *Passerilepis stylosa*, *Capillaria corvorum*, *Dispharinx nasuta*, *Dermanyssus gallinae*, *Alphitobius diaperinus*, *Histomonas meleagridis* [6]. За даними М.В. Богача (2010 р.) окремі гельмінтози, ускладнені збудниками протозоозів (гістомонадами і еймеріями) спричинюють загинуть 80-90% індичат. Наведені результати підтверджують припущення В.П. Кириченка, що гельмінтів *Heterakis gallinarum* слід розглядати не як «переносників» гістомонад, а як збудників змислої інвазії [1, 3].

Гістомоноз (тифлогепатит, інфекційний ентерогепатит, Black-head – «чорна голова», Liver Rot – гниття печінки) – протозойне захворювання індиків, гусей, качок, курей, цесарок, перепілок, павичів, фазанів, диких птахів, яке досить поширене на території України. Найбільш сприятливим до гістомонозу є молодняк з 2-денного до 2-3 місячного віку [2].

Матеріал і методи. Метою нашої роботи було вивчити поширення інвазійних хвороб індиків, гусей та курей віком від 1 до 6 місяців при спільному утриманні в приватних господарствах Роменського, В.Писарівського та Охтирського районів Сумської області. Методом неповного гельмінтологічного розтину за К.І. Скрябіним було досліджено 15 індиків, 10 гусей і 10 курей.

Результати досліджень. При патологоанатомічному дослідженні 15 трупів індиків було виявлено їх виснаження, відставання в рості, дряблість скелетних м'язів, синюшність шкіри, а в 2 трупах – шкіра голови набувала чорного кольору. У 87,0 % трупів індиків виявляли в 4-6 разів збільшення об'єму сліпих кишків, стінка їх була нерівномірно потовщена, щільна (рис.1, 2). Серозна оболонка була сірого кольору, кровеносні судини переповнені кров'ю. Просвіт кишечника заповнений смердючою сироподібною масою, яка легко відділялася від стінки кишків (рис. 3).

Рис. 1. Потовщення стінки сліпої кишки

Рис. 2. Сегментарне потовщення сліпих кишків

Рис. 3. Вміст сліпих кишок

Рис. 4. Відкладання фібрину на серозних покритвах органів червоної порожнини

На слизовій оболонці виявляли грудочки фібрину. У 10,0 % трупів виявляли виразки діаметром до 6 мм і перфорацію стінки кишечника та розвиток фібринозного перитоніту (рис. 4). У 70,0 % трупів індиків печінка була збільшена в 1,5 – 2 рази, гіперемійована, темно-бурого кольору, дрябкої консистенції. При розрізі в паренхімі печінки виявляли сіро-білого кольору множинні вузлики, розміром від просяного зерна до лісового горіха. Ці вузлики мали чіткі межі між здоровою частиною печінки і дещо виступали на поверхні капсули, в деяких місцях вони глибоко проникали в паренхіму печінки. На розтині структура печінки волога, салоподібна блідо-коричневого кольору з жовтуватим відтінком.

При дослідженні мазків – відбитків з сліпих кишок, фарбованих за методом Романовського виявляли гістомонад розміром 12x15x21 мкм, які мали 1-4 джгутики. В мазках ядро і джгутики набували червоного кольору, а цитоплазма – блакитного. При дослідженні вмісту сліпих кишок за методом гельмінтоскопії у 8 трупів індиків виявляли статевозрілих *H.gallinarum* (E1 – 53,3 %, а II – 25 екз. гельмінтів на 1 індика).

При проведенні гельмінтологічного розтину 10 гусей, які утримувалися разом з індіками, збудників інвазійних хвороб не виявляли. При проведенні розтину трупів 10 курей у 4 з них в сліпих

кишках виявляли гетераків (E1 – 40,0 %, II – 12 екз. гельмінтів на курицю). Слизова оболонка сліпих кишок гіперемійована, з крапковими і смугастими крововиливами, набрякла з вузликоподібними утвореннями.

Таким чином, при спільному утриманні індиків, курей і гусей у приватних господарствах та при використанні птицею одних і тих же вигулів інвазійні хвороби мають різне поширення. У індиків реєструвалася змішана гетеракідозно-гістомонозна інвазія, а у курей гетеракідозна. У гусей збудників інвазійних хвороб не виявляли. Патогномонічними ознаками у індиків були катарально-дифтеритичний тифліт, фібринозний перитоніт, а у курей – катарально-геморагічний тифліт.

Висновки та перспективи подальшого розвитку у даному напрямку. При спільному утриманні птиці у індиків реєструється гістомонозна моноінвазія у 87,0 %, а змішана гетеракідозно-гістомонозна – у 61,5 % і проявляється катарально-дифтеритичним тифлітом. У 40,0 % курей реєструється гетеракідозна інвазія і проявляється катарально-геморагічним тифлітом. Для подальшого вивчення змішаної гетеракідозно-гістомонозної інвазії необхідно провести гістологічні дослідження.

Список використаної літератури:

1. Богач В.М. Кишкові інвазії індиків (поширення, діагностика, патогенез, профілактика): дис. ... доктора вет. наук: 16.00.11./ В.М. Богач. – Х., 2008. – 398 с.
2. Індики та їх хвороби: [монографія]/ М.В. Богач. – Одеса: Астропринт, 2010. – 244 с.
3. Кириченко В.П. Эпизоотология гистомоноза индеек и разработка мер борьбы с этим заболеванием в хозяйствах Ростовской области: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. вет. наук: спец. – Персиановка, 1972. – 20 с.
4. Кожок М.К. К вопросу гельминтофауны домашних птиц Центрального Кавказа / М.К. Кожок., В.М. Тисленко, Р.Х. Тупуков, А.М. Алабов, З.Х. Сабанчиев// Матер. докл. науч. конф. «Теория и практика борьбы с паразитарными болезнями». М., 2003. – Вып.4. – С. 195-197.
5. Наливайко Л.І. Нейсеріоз сільськогосподарської птиці: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра вет.наук: 16.00.03. / Л.І. Наливайко. – Х., 2007. – 41 с.

6. Рожкова И.Ю. Паразитофауна синантропных птиц на птицефабриках Нечерноземья РФ./ И.Ю. Рожкова// Матер. докл. науч. конф. «Теория и практика борьбы с паразитарными болезнями». М., 2003. – Вып.4. – С. 344-345.
7. Сагитова А.С. Изучение сравнительной эффективности препаратов при гистомонозе гусей / А.С. Сагитова // Матер. докл. науч. конф. «Теория и практика борьбы с паразитарными болезнями». М., 2004. – Вып.5. – С.339-341.
8. Сагитова А.С. Патоморфологические изменения в кишечнике и печени гусей при гистомонозе / А.С. Сагитова// Матер. докл. науч. конф. «Теория и практика борьбы с паразитарными болезнями». М., 2005. – Вып.6. – С.313-315.
9. Хазиев Г.З. Инвазионные болезни индеек и их профилактика/ Г.З. Хазиев, А.С.Сагитова// Матер. докл. науч. конф. «Теория и практика борьбы с паразитарными болезнями». М., 2009. – Вып.10. – С.401-403.
- 10.Хазиев Х.З. Диагностика ассоциативных паразитозов кур / Г.З. Хазиев, А.С. Сагитова, И.А. Мухаметшин// Матер. докл. науч. конф. «Теория и практика борьбы с паразитарными болезнями». М., 2003. – Вып.4. – С. 468-469.

Установлено, что при совместном содержании птицы в частных хозяйствах у индюков регистрируется гистомоноз как моноинвазия у 87,0 %, а смешанная гетеракидозно-гистомонозная – у 61,5 % и проявляется катарально-дифтеритическим тифлитом. У 40,0 % кур регистрируется гетеракидозная инвазия и проявляется катарально-геморрагическим тифлитом.

It is set that at general maintenance of bird in private poultry farms registers oneself blackhead as monoinvasion in 87,0 %, and mixed-heterakidozno histomonozna - in 61.5% and occurs catarrhal-dyfteritychnym typhlitis. In 40.0 % of hens recorded heterakidozna invasion and appears catarrhal-hemorrhagic typhlitis.

Дата надходження в редакцію: 15.01.2013 р.
Рецензент: д.вет.н., професор М. І. Харенко

УДК 619:616 -633.995.

КОНТАМИНАЦІЯ ОБ'ЄКТІВ ТВАРИННИЦЬКИХ ПРИМІЩЕНЬ ЗБУДНИКАМИ ІНВАЗІЙНИХ ХВОРОБ В ГОСПОДАРСТВАХ ЗА РІЗНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ СВИНЕЙ

І. С. Дахно, д.вет.н., професор, Сумський НАУ
Ю. В. Негреба, Сумський НАУ

*В статті приведені дані щодо забруднення збудниками інвазійних хвороб об'єктів тваринницьких приміщень в господарствах за різної технології вирощування свиней. Встановлена висока контамінація об'єктів тваринницьких приміщень: яйцями гельмінтів *Ascaris suum*, *Oesophagostomum dentatum* і *Strongyloides ransomi*; цистами найпростіших *Balantidium suis*; яйцями та кліщами підряду *Trombidiformes* в приватному та колективному господарствах за низької санітарної культури і значно менша - в промисловому.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Інвазійні хвороби тварин залишаються складною проблемою, яка привертає увагу наукових і практичних фахівців ветеринарного та біологічного профілю. Це визначається значним поширенням інвазійних хвороб на території України та високим рівнем ураження тварин. Відомо, що факторами передачі збудників інвазійних хвороб, від хворих тварин до здорових, є об'єкти навколишнього середовища, в тому числі і тваринницькі приміщення, які забруднені яйцями і личинками гельмінтів, ооцистами та цистами найпростіших.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Потужні комплекси і промислові підприємства з виробництва продукції тваринництва поступово змінюються на дрібні приватні господарства. За таких умов часто порушується технологія вирощування тварин, особливо біотермічне знезара-

ження відходів тваринництва та проведення профілактичних і лікувальних протипаразитарних заходів [1, 2, 5].

Розвиток в організмі дефінітивних хазяїв більшої частини видів паразитів супроводжується статевим розмноженням та виділенням великої кількості інвазійних елементів в навколишнє середовище. Ретельне механічне прибирання місць утримання тварин забезпечує видалення із тваринницьких приміщень основної маси збудників інвазійних хвороб. Проте, в процесі експлуатації тваринницьких приміщень відбувається поступове накопичення яєць та личинок гельмінтів, цист і ооцист збудників протозойних хвороб на підлозі, стінах, годівницях та предметах догляду за тваринами, де вони тривалий час залишаються життєздатними і досягають інвазійної стадії та потрапляють до організму тварин. Така передача збудників інвазійних хвороб є ведучою в епізоо-